

Insektenaantastingen op populier en wilg in 1983

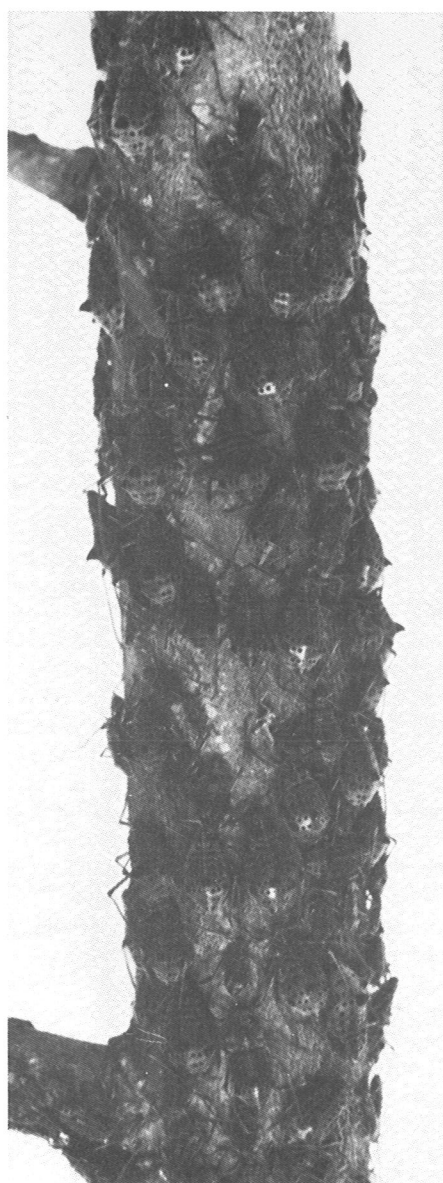
L. G. Moraal

Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos-
en Landschapsbouw 'De Dorschkamp'
Wageningen

Een massale bezetting van de dromedarisluis op wilg.

Detail

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste aantastingen:

In de Flevopolders breidde de plaag van de satijnvlinder (*Leucoma salicis* L.) zich in 1983 weer verder uit. Zware aantastingen van dit insect werden gemeld uit het Larserbos, Harderbos, Knarbos en Hollandse Hout. In het Hollandse Hout werden meer dan 250 ha populier kaalgevreten.

In de proefvelden voor populier in de bosgebieden van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in de Flevopolders en bij Lauwersoog kwam de satijnvlinder, evenals in voorgaande jaren, voor in combinatie met de kleine wintervlinder (*Operophtera brumata* L.).

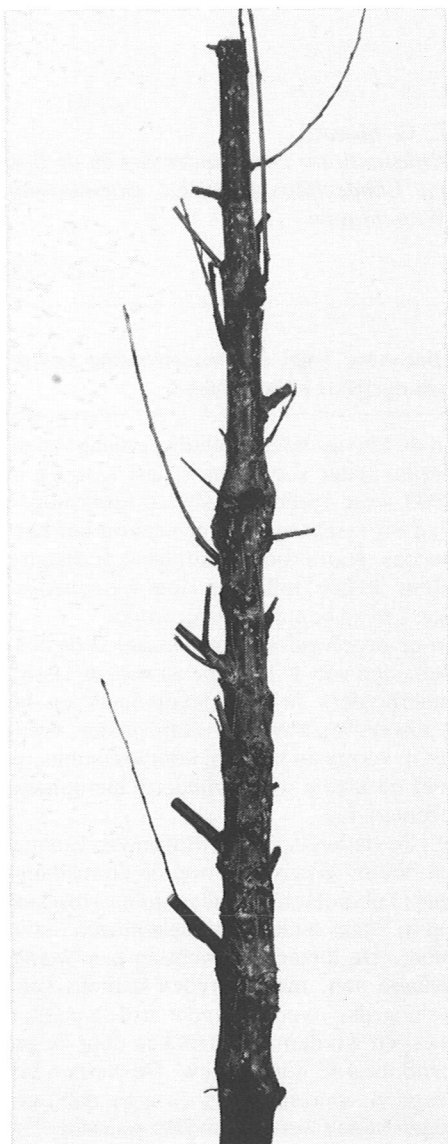
Bij de stedelijke bebouwingen van Emmen en Nieuw Weerdinge trad de dromedarisluis (*Tuberolachnus salignus* Gm.) massaal op in 9-jaar oude wilgebeplantingen (*Salix alba*). De luizen zelf richtten hier weinig schade aan, maar zorgden indirect voor belangrijke overlast omdat grote aantallen wespen werden aangetrokken door de geproduceerde honingdauw. De wespen belaagden voorbijgangers en zelfs nabij gelegen tuinen werden onveilig gemaakt.

In Nieuw Weerdinge werden de luizen met een insecticide bestreden, terwijl in Emmen de wilgebeplanting werd vervangen door eiken.

De schimmelluis (*Phloeomyzus passerinii* Sign.) kwam, evenals in voorgaande jaren, vrijwel alleen voor bij de kloon 'Dorskamp'. Dit jaar bleken aantastingen van deze luis beperkt te zijn tot het Harderbos. Wilgehaantjes (*Plagiodera versicolor* Laich. en *Phyllodecta* spp.) traden schadelijk op in grienden bij Heeten. Ettelijke hectares wilg werden hier kaalgevreten.

Bij Berkel Enschoot werden op verschillende plaatsen wilgebeplantingen deels kaalgevreten door de spinselmot (*Yponomeuta rorella* Hb.). Het door de rupsen geproduceerde witte spinsel langs de stam en takken kan bijzonder spectaculair zijn. Overigens is de schade beperkt omdat in juli weer nieuw blad wordt gevormd.

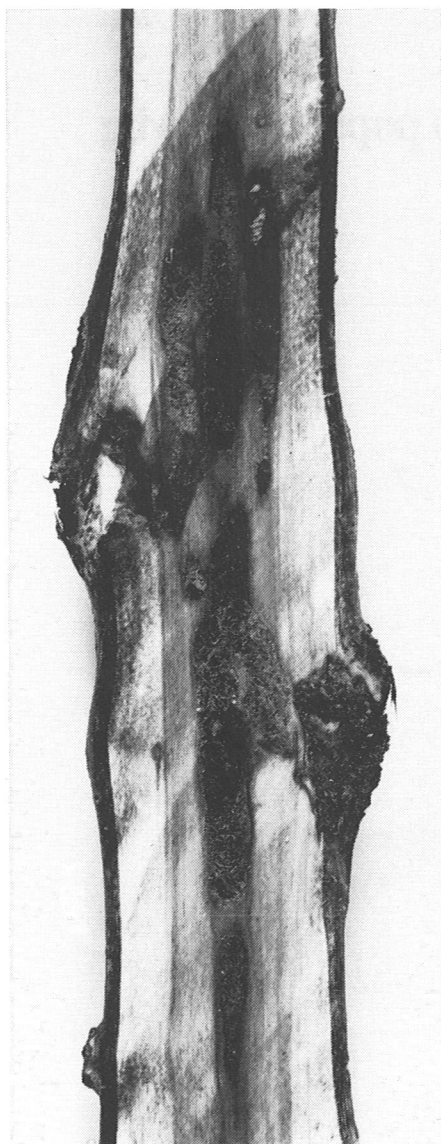
De populieremineermot (*Paraleucoptera sinuella* Rtti.) werd bij de klonen 'Andros-coggin', 'Geneva', 'Oxford' en 'Rochester' als schadelijk gemeld bij St. Oedenrode, Gemonde en Baarle Nassau.

Aantastingsbeelden van de populiereglasvlinder in 2-jaar oude populieren. Galachtige knobbels en uitvlieggaten

Tot de jaarlijkse terugkerende houtboorders behoorden de volgende insecten: de wilgehoutrups (*Cossus cossus* L.) werd gemeld bij wilg en populier in Gouda, Amersfoort en Utrecht, de grote populiereboktor (*Saperda carcharias* L.) kwam voor in Utrecht en in een geluidswal in Gouda. Bij Eindhoven werden ca. 25 jaar oude populieren in enkele wegebplantingen gerooit in verband met de aanvliegroute van een nabij gelegen vliegveld. Enkele honderden bomen bleken te zijn aangetast door de horzelsvlinder (*Sesia apiformis* Cl.). De horzelsvlinder trad tevens schadelijk op in Leiden, Den Haag en Haarlem.

In het najaar van 1983 bleek dat grote aantallen 2- en 3-jarige populieren in de bosgebieden OZ 71, 72, 73 en 74 van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in het Horsterwold door de populiereglasvlinder (*Paranthrene tabaniformis* Rott.) waren aangetast.

De met knaagsel en uitwerpselen gevulde larvegangen in de lengtedoorsnede van de stam

De aantastingen bij de verschillende eur-amerikaanse- en balsemklonen waren van dien aard dat ca. 45 ha populier moest worden afgezet en verbrand om de zich in het hout bevindende larven te vernietigen. Ook de klonentoetsen OZ 71 en PZ 45 van de afdeling Veredeling van "De Dorschkamp" in Zuiderlijk Flevoland werden door de glasvlinder aangetast. In het materiaal uit OZ 71 bleken ook wilge- of elze-snuitkevers (*Cryptorrhynchus lapathi* L.) veelvuldig voor te komen. Ruim 6,5 ha populier moest hier worden vernietigd. In de zogenaamde cirkelproeven van de afdeling Groei- en opbrengstonderzoek in kavel PZ 8 in het Horsterwold, veroorzaakte de glasvlinder grote schade bij de 2-jarige populiereklonen 'Spijk' en 'Robusta'. Ruim 800 bomen moesten worden vernietigd, waardoor de meetgegevens van twee jaar voor de bepaling van de produktie per m² groeiruimte van deze klonen onbruikbaar werden.

De populiereglasvlinders vliegen in juni en leggen een groot aantal eieren afzonderlijk, of in groepjes van 2 à 3, op de stam of takken van meestal jonge populieren. De uitkomende rupsen boren zich bij voorkeur (maar niet uitsluitend) in, op plaatsen waar de schors beschadigd is (snoei-schaaf en entwonden). De rupsen vreten eerst van het cambium maar dringen later dieper het hout binnen tot het merg waarin ze in opwaartse richting een tot 30 cm lange gang knagen. De rups overwintert gewoonlijk twee keer in de stam waarna in het voorjaar de verpopping plaatsvindt en de vlinder verschijnt.

Er zijn echter aanwijzingen dat de cyclus onder invloed van warme zomers (1975, '76, '82 en '83) wordt versneld. De larven zouden dan niet twee maar slechts een keer overwinteren, waarbij de vlinders dan behalve in juni ook in het najaar vliegen.

Door een verkorting van de cyclus kan dus een snelle toename in de populatiegrootte worden bereikt.

De uiterlijke aantastingsbeelden zijn galachtige verdikkingen, bastwoekeringen en eventueel uitvlieggaten. Overigens zijn deze symptomen lang niet altijd waarneembaar, vooral niet wanneer de rupsen nog jong zijn.

Door het vreten van de rupsen in het hout worden de boomstammetjes windgevoelig en kunnen ze afbreken.

In de kwekerij kan het jonge plantsoen worden geïnfecteerd; met het uitplanten van de jonge populieren worden dan eveneens de larven van de populiereglasvlinder verspreid. In de kwekerij kan het insect ook de moerstoven aantasten, waardoor een permanente infectiebron kan ontstaan. Het is dus noodzakelijk dat in kwekerijen en jonge beplantingen hygiënische maatregelen worden genomen.

Voor uitgebreide informatie met betrekking tot dit insect kan worden verwezen naar het artikel van P.R. van der Pool, 1970, in *Populier* 7:35-36.

Sinds enkele jaren is het mogelijk om de aanwezigheid van de populiereglasvlinder te signaleren met behulp van een sexlokstof en een vlinderval. Het tijdstip van de vlindervlucht kan met deze techniek eenvoudig en nauwkeurig worden vastgesteld, waarna een eventuele chemische bestrijding kan worden toegepast. De lokstof voor de populiereglasvlinder is (ook voor particulieren) verkrijgbaar bij het Instituut Onderzoek Bestrijdingsmiddelen (I.O.B.), Afdeling Entomologie, Marijkeweg 22, 6709 PG Wageningen.

Naar aanleiding van de hiervoor genoemde schade wordt door "De Dorschkamp" een onderzoek gestart naar onder andere de mogelijkheden van een bestrijding op de kwekerij met behulp van systemische insecticiden.